

УДК 811.111'255.4

Костенко Г. М.¹, Кіреєва Д. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-314м НУ «Запорізька політехніка»

ПЕРЕКЛАД ЛІТЕРАТУРНИХ ТЕКСТІВ ЯК САМОСТІЙНА ХУДОЖНЯ РОБОТА ПЕРЕКЛАДАЧА

Понад дві тисячі років існує та розвивається художній переклад. Одним з найскладніших різновидів художнього перекладу є переклад поезії. Це зумовлюється її особливістю відтворення мелодійності, рими, ритму та естетичного впливу у поетичному тексті. Поетичний переклад дозволяє якісно створити нову частину власного літературного простору, сформовану на основі засобів, символів та цінностей чужої літератури.

Художній переклад є формою міжкультурної взаємодії та водночас складовою національного літературного процесу. На відміну від інших текстів, де переважає інформативна функція, художній переклад виконує значно ширший спектр завдань [1, с. 11].

Головною рисою художнього перекладу є його смислова вільність, при цьому найважливішим є збереження естетичного впливу оригінального тексту. Художній переклад – це творчий процес, у якому перекладач часто стикається з емоційно-експресивними засобами та фразеологізмами, для яких складно знайти точні відповідники в мові перекладу. Тому збереження таких художніх елементів, як метафори, неологізми, повтори, порівняльні звороти та діалектизми, стає одним з головних завдань перекладача. Важливо також зберегти особливості художньої мови автора та національний колорит. Саме тому більшість перекладознавців вважають зміну тексту в процесі перекладу не тільки припустимою, але й необхідною.

Вважається, що це завдання буде вирішене ефективніше, якщо перекладач є вмілим творцем і майстром слова, який часто перебуває в гармонії з автором, твір якого він перекладає. Однак така близькість інколи приносить труднощі, адже «поетичний голос» перекладача може переплітатися з голосом іноземного поета, якого він намагається передати іншою мовою. Це викликає питання: кого у результаті читають – іноземного поета чи перекладача, який є поетом зі своїм стилем? І чи не є це фундаментальним непорозумінням? [3].

Перекладача часто порівнюють із паромником між мовами та культурами, що відображено в численних образах і метафорах, які уподібнюють процес перекладу подорожі чи переправі. Однак постає питання: чи можливий подібний «перехід» у поезії? За лінгвістом Романом Якобсоном щодо неможливості поетичного перекладу, поезія неперекладна. Можлива тільки творча зміна. Переклад поезії передбачає зіткнення двох різних мов. «Інша» мова (іноземна мова чи мова-джерело) і «інша» мова (мова, властива поезії, – ця «мова всередині

мови», яка накладає на мову-джерело свої обмеження, як метрика і рима). Завдання перекладу – змусити мову перекладу виконати аналогічну функцію, яку вже реалізувала мова-джерело. Це стосується передачі цього «іншого» в мову перекладу та створення умов для прийняття її відмінностей [3].

Для деяких критиків переклад вірша здається утопією – неможливим і приреченим на провал з самого початку. Перекладач стикається з труднощами, оскільки поезія є переважно творчим процесом, що маніпулює закодованою системою, якою є мова. Спроба «перекодувати» цю систему на іншу мову дає зрозуміти, що поезія є «унікальною», «невідтворюваною» і, отже, «неперекладною».

Наслідком такого погляду є редукціоністська концепція поезії та перекладу. Як зазначає Ф. Ніцше [2, с. 69], «твір створений для всіх і водночас ні для кого; він не був задуманий для піднесення чи насолоди лише однієї групи. Бажання, щоб твір був неперекладним, означає замкнути його і приректи на забуття. Оскільки не існує остаточного перекладу оригінального тексту, кожен вірш – перекладений чи ні – є «плодом потоку думки».

Ця метафора перекладача як відтворювача поетичного тексту призводить до висновку, що переклад вірша є другим написанням тексту, що вимагає певної винахідливості. Саме тому кожному перекладачеві необхідно звертатися до певного роду перекладацької поетики, за допомогою якої він може вивчати як працюють дві мови з якими він працює. На відміну від контрастивної лінгвістики, перекладацька поетика охоплює всі аспекти вірша, включаючи лексикологічні, звукові, ритмічні та типографічні характеристики. У контексті контрастивної лінгвістики мови вивчаються в їх замкнутому стані, тоді як у перекладацькій поетиці ті ж мови досліджуються в їх взаємодії та відкритому стані. Однією з основних переваг вірша перед романом чи оповіданням є його відносна лаконічність. Поема, знаходячись у стислому просторі, разом із своїми перекладами стає об'єктом досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко Ю. Особливості перекладу поезії Пауля Целана українською мовою [Текст] / Ю. Бойко, І. Осовська // Наук. вісник Чернівецького нац. ун-ту ім. Юрія Федьковича. Сер. : Германська філологія. – 2024. – Вип. 835–836. – С. 10–24.
2. Aştirbei C.-E. Pour une poétique du traduire. Techniques de traduction de la métaphore dans le texte en vers [Текст] / C.-E. Aştirbei // Translationes. Iaşi. – 2010. – Vol. 2. – P. 67–75.
3. Lombez C. Le traducteur de poésie: un «poète parallèle»? [Electronic resource] / C. Lombez. – Access mode : <https://journals.openedition.org/rsh/846#ftn3> (accessed: 2025.03.22).